

GESCHIEDENIS VAN EEN KERK

SAMENGESTELD DOOR

Ds. P. BLOK

EN

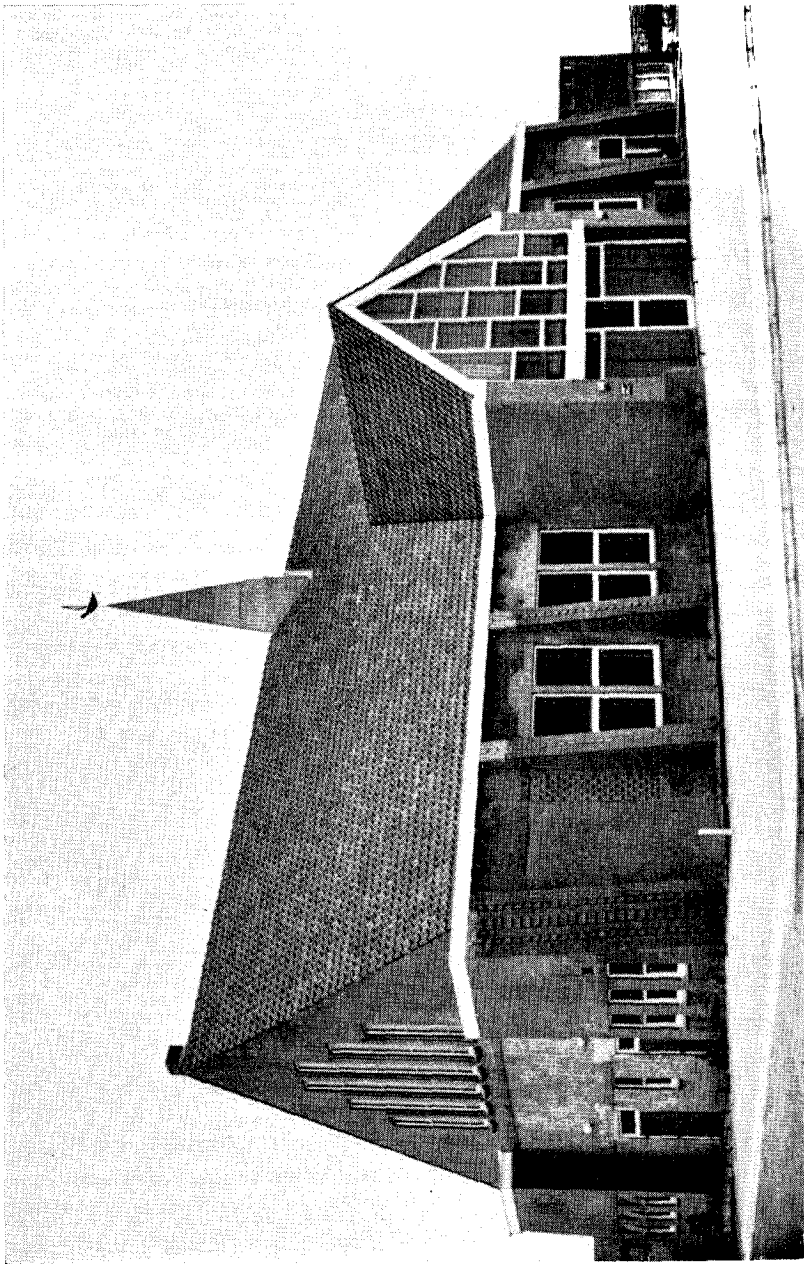
TH. DE WAAL

*Uitgegeven door de kerkeraad
der Gereformeerde Gemeente
Dirksland*

100 JAAR

GEREFORMEERDE GEMEENTE

DIRKSLAND

De verbouwde kerk, die 13 januari 1966 in gebruik werd genomen.

TEN GELEIDE

Honderd jaar heeft de Heere de Gereformeerde Gemeente van Dirksland gedragen. Het was een goed besluit van de kerkeraad om bij deze gelegenheid een gedenkboek uit te geven. Een gedenkboek, waarin het wel en wee van de gemeente over een eeuw tijds, kort wordt gememoreerd.

Tot titel is gekozen: „Geschiedenis van een kerk”. U bemerkt dat „kerk” geschreven is met een kleine letter. Alleen de van God levend gemaakte Kerk, schrijven wij gewoonlijk met een hoofdletter. De zichtbare gemeente Gods, is de drager van het wezen der Kerk. De zichtbare openbaringsvorm bevat naar het woord van Christus: koren en kaf, tarwe en onkruid, goede en kwade vissen.

Die zichtbare gemeente heeft haar geschiedenis. Daarin is vervat haar strijd, haar leed, haar voorspoed, haar Goddelijke bewaring en leiding.

Het samenstellen van zulk een boek is een moeizaam werk. Veel moest onderzocht worden, vele gegevens worden verzameld. Gelukkig bleek br. Th. de Waal, hoofdredakteur van „Eilanden-nieuws” te Middelharnis, bereid hieraan zijn medewerking te willen verlenen. Moeilijk was vooral het verzamelen van gegevens uit de eerste tijd, omdat wij niet beschikten over de notulen van de jaren 1867 tot 1893. Het eerste notulenboek begint in het jaar 1893. Op het eerste blad komt de volgende mededeling voor: „Notulen welke aangevangen zijn in den jaare 1893, Maart. De voorgaande zijn door den kerkeraad vernietigd!”

Waarom men dit gedaan heeft is niet bekend. Van 1867 tot 1893, was in het kerkelijk archief geen enkel gegeven te vinden. In die tijd werd de gemeente gediend door drie predikanten, te weten: ds. W. C. Huizer, 1867-1882; ds. D. Versteeg, 1882-1885; ds. M. v. d. Spek, 1886-1892. Daar de laatste predikanten naar Amerika vertrokken moest het speurwerk tot daar worden uitgebreid. Om historisch juist te zijn vereiste dit veel werk. Ook in het Algemeen Rijksarchief te 's-Gravenhage werden onderzoekingen verricht. De heer H. M. Stoppelenburg te 's-Gravenhage, (redacteur van de

Kerkhistorische Kroniek) wist uit dit archief belangrijke stukken op te sporen. Voor de wijze waarop hij voor ons dit werk belangeloos verrichtte zijn wij hem veel dank verschuldigd.

Bij de indeling van het werk is een bepaalde orde gevolgd: eerst is een kort overzicht gegeven van de kerkelijke toestand in de vorige eeuw. Dit, omdat daaruit valt waar te nemen, dat het kerkelijk gebeuren van de afscheiding van 1834 reeds vroeg op Goeree en Overflakkee was doorgedrongen.

De eerste Gereformeerde Gemeente onder het kruis (uit de ds. Cornelis van den Oever-groep) werd in 1863 te Middelharnis gesticht; in 1867 te Dirksland.

Van ds. C. v. d. Oever zijn verschillende werken verschenen. Wie meer over hem wil weten leze zijn, bij het oude volk zeer geliefde, pennevruchten.

Van alle predikanten, die in de afgelopen eeuw de gemeente hebben gediend, is een korte biografie gegeven. Daardoor wordt ons iets duidelijk van hun leven en strijd en van hun arbeid in de gemeente. Om een goed inzicht te krijgen van de loop der geschiedenis zijn de voornaamste kerkeradsbesluiten en gebeurtenissen opgetekend. Hier moest veel worden geselecteerd.

De overgang van „kruisgemeente” naar „Gereformeerde Gemeenten”, is enigszins breedvoerig beschreven, omdat hierover misverstanden bestaan.

Ook zijn vernoemd de mutaties in de kerkeraad over de afgelopen honderd jaar, met namen en data. Bovendien is er achter in het boekje een totaal overzicht gegeven van alle mutaties met namen en jaartallen.

Daar de Gereformeerde Gemeente te Dirksland de „moederkerk” kan genoemd worden van vrijwel alle Gereformeerde Gemeenten op Goeree en Overflakkee, is over het ontstaan van alle acht gemeenten een korte beschrijving gegeven. Met de bijbehorende illustraties zal dit ongetwijfeld de historische waarde van dit gedenkboek verhogen. Degenen uit de gemeenten, die ons hiervoor de gegevens hebben verschaft, zijn wij zeer erkentelijk.

Een bijzonder woord van dank wil ik op deze plaats toebrengen aan mijn vriend Th. de Waal. Zonder hem was dit boek in deze vorm en inhoud zeker niet verschenen. Uren hebben wij samen overleg gepleegd, over de indeling, het opzoeken van de gegevens, het opne-

men van bepaalde gebeurtenissen en alles wat voor het samenstellen nodig was. Gezien onze zwakke gezondheid was er vaak vreeze, dat wij de voltooiing van het werk niet zouden mogen zien. De Heere vergunde echter de aangevangen arbeid te mogen voleindigen.

Ook aan dit werk zullen ongetwijfeld fouten kleven; er is echter naar gestreefd de feiten, ook de minder aangename en zelfs onkerkelijke besluiten, zo objectief mogelijk weer te geven.

Over een tijd van een volle eeuw valt het wel en wee der gemeente, ook finantieel, er uit te lezen.

Op enkele plaatsen zijn cijfers en noten geplaatst, zij verwijzen naar de geraadpleegde lectuur en andere officiële stukken.

Dit gedenkboek moge een goede ontvangst hebben bij de leden van onze gemeente en bij hun kinderen. Ook bij de nazaten die naar elders, zelfs naar het buitenland, vertrokken zijn.

De onderwijzing van Asaf moge herdacht worden:

„Opdat het navolgende geslacht die weten zou, de kinderen die geboren zouden worden en zouden opstaan, en vertellen ze hunne kinderen. En dat zij hun hoop op God stellen zouden en Gods daden niet vergeten, maar zijn geboden bewaren.” (Ps. 78).

Dirksland, september 1967.

Ds. P. BLOK.

De kerkelijke toestand in de negentiende eeuw.

Hoe was een eeuw geleden de kerkelijke toestand in ons Vaderland? Dat is een vraag, die wij allereerst aan de orde willen stellen. Wij moeten dan in de historie een blik terugwerpen tot het jaar 1816, toen een aards vorst de teugels van het bewind van de kerk in handen nam. Koning Willem I had gedurende zijn omzwerving in het buitenland de Duitse kerkinrichting leren kennen. De landsvorst was daar het hoofd van de kerk en deze kerkvorm wilde hij in Nederland zo getrouw mogelijk nabootsen.

De eerste schets tot dit doel werd ontworpen door het departement van Binnenlandse Zaken en nadat een commissie van advies, bestaande uit „verlichte leraars en kundige mannen” er een oordeel over hadden geveld, werd het project goedgekeurd; en zo verscheen 7 januari 1816 het „Algemeen Reglement voor het bestuur der Hervormde Kerk van het Koninkrijk der Nederlanden”.

Op de eerste Synode, 3 juni 1816, nota bene door de regering saamgeroepen, werd een reglement vastgelegd voor het onderzoek van toekomstige predikanten. In het formulier, dat de dienaren des Woords bij de toetreding tot het ambt moesten ondertekenen, werd alleen gevraagd in te stemmen met de leer, welke overeenkomstig Gods Woord in de aangenomen formulieren vervat is. Dit woord „overeenkomstig” lijkt rechtzinnig maar was bedriegelijk en leugenachtig, want het betekende in feite „in-zo-ver”. In zo ver met Gods Woord overeenstemmend. Hiermee werd de band aan de Belijdenis geheel los gemaakt. Iedere predikant kon nu uitmaken „in hoe ver” de belijdenisschriften overeenkwamen met het Woord Gods. De leertucht was hiermee vervallen, men ging zelfs zo ver, dat het de predikanten verboden was jonge leden bij onderzoek voor openbare belijdenis af te wijzen op grond van hun geloofsovertuiging. Dit betekende, dat ook ongelovigen toegang hadden tot het heilig Avondmaal. De Catechismus was een verouderd schoolboek geworden, de „kluisters” van Dordt moesten worden verbroken! Op de kansels stond de mens in het middelpunt inplaats van de Christus der Schriften. Wanneer deze Naam werd genoemd, was het alleen maar

als een verheven voorbeeld naar de „hoge sfeer van reine godsdienst, van mensenmin en plichtsbetrachting”.¹⁾

Stenen voor brood, een Evangelie naar de mens! Geen wonder dat velen, die hongerden en dorstten naar de gerechtigheid, hun plaatsen in de kerk ledig lieten staan. Zij bleven nog wel lid, maar men zocht elkander op in de gezelschappen en particuliere samenkomsten, waar de geschriften der Vaders werden gelezen en waar men met elkander sprak over het inwendig zieleleven en wat nodig is en gekend moet worden tot zaligheid.

De Kerk des Heeren was geworden als een hutje in de komkommerhof. Maar de Heere staat voor Zijn eigen werk in. Hij zal Zijn Kerk vergaderen en bewaren tot aan het eind der eeuwen. „Deze heilige Kerk wordt van God bewaard of staande gehouden tegen het woeden van de gehele wereld, hoewel zij somwijlen zeer klein en als tot niet schijnt gekomen te zijn in de ogen der mensen; gelijk zich de Heere gedurende de gevaarlijke tijd onder Achab zeven duizend mensen behouden heeft, die de knie voor Baäl niet gebogen hadden” (Art. 27 N.G.B.). De geschiedenis der Kerk leert, dat in de zwaarste tijden wanneer de Kerk des Heeren geheel dreigde onder te gaan, de Heere mannen heeft verwekt, die de Banier der Waarheid weer hebben omhoog geheven, zodat het licht van de kandelaar niet gans en al werd geweerd.

Een van die mannen was ds. H. de Cock te Ulrum. De Heere had zijn hart ingewonnen en door de verlichting des Heiligen Geestes bracht hij het zuivere Woord des Heeren op de kansel. Er was nog een volk dat er naar luisteren wilde, want van heinde en ver stroomde men toe om deze prediker te horen. Ook bediende ds. De Cock de heilige Doop aan kinderen uit andere gemeenten, wat kerkrechtelijk gezien wel niet juist was, maar wat in de reglementen der Koninklijke organisatie vóór 1840 in geen enkel artikel verboden was. De vijanden van ds. De Cock grepen dit echter aan om hem in het nauw te drijven. Er ontstond een zware strijd.

De vijandschap werd nog heviger, toen ds. De Cock in 1833 een geschrift uitgaf onder de titel: „Verdediging van de ware gereformeerde leer en van de ware gereformeerden, bestreden en tentoon-

gesteld door twee zogenaamde gereformeerde leraars, of de schaapskooi van Christus aangetast door twee wolven en verdedigd door ds. H. de Cock”. Met die twee wolven waren bedoeld de vrijzinnige predikanten L. Meijer Brouwer en G. Benthem Reddingius. Dit deed helemaal de deur dicht. De uitgifte van dit werkje had tot gevolg dat ds. De Cock voor twee jaar werd geschorst en dat met verlies van tractement.

In de tijd van zijn schorsing schreef ds. De Cock een voorrede in een boekje, samengesteld door een zekere Jacobus Klok, waarin de ingevoerde gezangen werden gekraakt als een samenstel van Syrenische minneliederen. Dit was voor de onwettige kerkbesturen een reden om hem af te zetten. De zaak kwam eerst bij de „Algemene Synode”, die het weer terug verwees naar het Provinciaal Kerkbestuur. Dit bestuur gaf ds. De Cock zes maanden beraad en zette hem daarna af, zonder dat hij gelegenheid kreeg zich te verdedigen.

De Afscheiding.

Dan valt in oktober 1834, mede onder invloed van ds. H. P. Scholte te Doeveren, bij ds. De Cock en de zijnen de beslissing om „zelf de geweigerde boedelscheiding te voltrekken, teneinde de gereformeerde kerk tot nieuw leven te wekken”. De 14e oktober 1834 was de historische datum dat „de acte van afscheiding of wederkering” werd opgesteld. De afscheiding was bittere noodzaak, maar let wel, het was ook een acte van wederkering. Men verliet de Staatskerk om de ware gereformeerde leer voort te planten, waarbij de hoop werd gekoesterd, dat men er op Gods tijd in zou wederkeren.

Ds. H. P. Scholte van Doeveren, die geschorst was omdat hij te Ulrum zonder toestemming van de consulent had gepreekt, volgde hem met zijn gemeente als eerste na. En spoedig kwamen er meer. De predikanten A. Brummelkamp van Hattem, S. van Velzen van Drogham, J. van Rhee van Veen en G. F. Gezelle Meerburg van Almkerk, schaarden zich aan de zijde van ds. De Cock.

Vervolging.

Bij de vijanden van de ware Kerk steeg de woede ten top. Ofschoon de grondwet vrijheid van godsdienst waarborgde, ontketende zich een heftige tegenstand tegen allen, die zich van de Vaderlandse

¹⁾ Dr. B. Wielinga: De Reformatie van '34, blz. 17.

kerk afscheidten. Het wetboek van Napoleon (code pénal, artikelen 291–294) hield het verbod, dat niet meer dan twintig personen mochten bijeen zijn en dit verbod werd op zeer scherpe wijze op de uitgetreden toegepast. Het ging er barbaars toe: ruwe soldaten joegen de samenkomsten uiteen; er volgden zware boeten, gevangenschap, de afgescheidenen werden bespot en gehoond, zij werden waar het kon in hun dagelijks brood benadeeld. Protesten hiertegen – onder meer van mr. Groen van Prinsterer, die hoewel hij buiten de afscheiding bleef dit streng afkeurde – mochten niet baten. Maar de „kerken onder het kruis” groeiden in de verdrukking. Ondanks alle verguizing werd het kruis der vervolging in de kracht des Heeren blijmoedig gedragen.

In Groningen scheidde zich alles wat rechtzinnig was van de vervallen kerk af; in Friesland werden gemeenten gesticht door Van Velzen; Scholte deed dit in Holland, Utrecht en beneden Gelderland, Buddingh in Zeeland, Gezelle Meerburg in Brabant. In 1836 waren er reeds 4000 afgescheidenen in ons land en van dag tot dag groeide dit aantal.

Geschillen.

Helaas was de eensgezindheid en het eensgezind optrekken maar van korte duur. Er kwam spoedig onenigheid tussen de broeders. De koning had nl. op 5 juli 1836 een besluit uitgevaardigd, waarin was vermeld, dat onder bepaalde voorwaarden vrijheid van vergaderen kon worden verkregen. Vroeg men die vrijheid niet aan, dan kon men geen aanspraak maken op „vrijheid van godsdienstoefening” en bleef men onder de druk staan. Men moest zich bovendien als een afzonderlijk nieuw kerkelijk genootschap aandienen, waarmee dus de band met de oude Hervormde Kerk in Nederland – waarvan men de voortzetting wilde zijn om de zuivere gereformeerde leer te bewaren – moest worden doorgesneden. Op de van 1 tot 12 maart 1836 gehouden eerste „Algemene Synode” waar de gescheidenen als de „Gereformeerde Kerk in Nederland” bijeenkwamen, verwierpen zij het standpunt dat zij een nieuwe kerk waren en zagen zich als de oude Nederlandse kerk, die alle rechten had. Zij aanvaardden de Drie Formulieren van Enigheid en de Dordtse Kerkorde van 1618–1619.

Op de volgende Synode te Utrecht, gehouden van 21 sept. tot 11 okt. 1837 werd echter dit beginsel verlaten en voerde men een nieuwe kerkorde in (door Scholte ontworpen) en daarmee ook een nieuwe leer. Er werd op die Synode wel tegen geageerd, maar men bleek vervolgingsmoe te zijn. Er ontstonden geschillen over de vrijheidsaanvraag, de naam der kerk, de kerkorde en ook over de leer. In dit korte bestek kunnen wij daar niet dieper op ingaan; het had tot gevolg dat Scholte in 1839 vrijheid aanvroeg en dat bij Koninklijk Besluit van 4 febr. 1839 de afgescheidenen te Utrecht als een „Christelijk Afgescheiden Gemeente” in de burgerlijke maatschappij werden toegelaten en erkend.

Ds. Sybrandi, zelf afgescheiden predikant, noemde dit in „De Bazuin” van 18 febr. 1868 „een ellendige misgreep”¹⁾. En dat was het ook. Erger was nog, dat weldra ds. De Cock, ds. Van Velzen en andere predikanten met hun gemeenten volgden.

Kerken onder het kruis.

Maar er waren er ook die getrouw bleven en de vrijheidsaanvraag scherp veroordeelden. Zij wilden niet bukken onder het juk van een aards koning en kozen liever het kruis der vervolging, dan zich door een aards vorst leer en kerkinrichting te laten opleggen. Deze kerken vormden samen „de kerken onder het kruis”²⁾.

De herderloze toestand waarin deze kruiskerken verkeerden, noodzaakten hen mensen uit hun midden tot voorgangers te kiezen, die vaak door ouderlingen met handoplegging in het predikambt werden bevestigd. Het was een noodtoestand, maar toch verdient dit afkeuring, omdat het ouderlingenambt altijd onderscheiden is geweest van het leraarsambt. Zie hierover de formulieren tot bevestiging van dienaren des Woords en van ouderlingen en diakenen.

Herhaalde malen werd gepoogd de afgescheidenen met de kruisgemeenten te verenigen (1849, 1851), maar dit mislukte, omdat de

¹⁾ Dr. J. C. van der Does: *Kruisgezinden en Separatisten*, blz. 35. ²⁾ Dr. Impela in „Kaart van Kerkelijk Nederland”, blz. 129: „Een onrechte wordt het woord kruis met een hoofdletter K geschreven; het heeft niets te maken met het Kruis van Golgotha; de naam betekende, Gereformeerde Gemeenten die onder het kruis (onder de druk) der vervolging en achteruitzetting leden.

kruiskerken voet bij stuk hielden. Zij wilden dat de vrijheidsaanvraag werd herroepen; de Utrechtse kerkorde (zie boven) werd verworpen en de naam „Gereformeerd” zou worden aangenomen. Er waren in 1851 reeds 31 kuiskerken met 7 leraren; die echter met vele moeilijkheden hadden te kampen, mede door onderlinge onenigheden. Velen werden dit moe en zagen uit naar vereniging met de Afgescheidenen en verzwakten daardoor hun eerst ingenomen standpunt (1869). Een drietal gemeenten weigerden echter absoluut tot deze vereniging toe te treden, nl. Enkhuizen, bediend door ds. J. W. van den Broek, Lisse en Tricht. Hoewel het getal der oude kuiskerken dus tot drie was geslonken, sloten zich later toch weer gemeenten bij haar aan en vermeerderde ook het getal van predikanten. In dit bestek gaan wij daar niet verder op in; wie hier meer van wil weten, leze de geschiedenis der kuiskerken in het Kort Historisch Overzicht van de Geref. Gemeenten, door ds. G. H. Kersten.

Afscheiding op Goeree-Overflakkee.

Uit die „kerken onder het kruis”, die de voortzetting waren van de afscheiding in 1834 en daarmee van de oude Nederlandse Kerk ¹⁾, is ook de Gereformeerde Gemeente te Dirksland ontstaan. Dit zou echter nog jaren duren.

Wel was al vroeg op Goeree-Overflakkee het gebeurde van 1834 doorgedrongen. Te Middelharnis was het een zekere Cornelius van der Meulen, die zich als een der eersten van de Hervormde Kerk afscheidde ²⁾. Hij belegde samenkomsten en er vormde zich al spoedig een groepje om hem heen, niet alleen uit Middelharnis en Sommelsdijk maar ook uit Dirksland en uit meer andere plaatsen van het eiland. Gecombineerd vormden ze de „Christelijke Afgescheiden Gemeente op Goeree-Overflakkee”, onder welke naam zij erkenning hadden aangevraagd. (Zie bijlage VIII).

Cornelius van der Meulen was er ouderling; later werd hij door ds.

¹⁾ Ds. G. H. Kersten in „Kort Historisch overzicht der Geref. Gemeenten”: Door de Christelijk Gereformeerden is dit lange tijd betwist, doch in een samenspreking met afgevaardigden der Kerk te Rotterdam en daarna door haar Synode toegegeven”, blz. 17 en 18. ²⁾ A. M. Wessels: God Ons Een Schild, blz. 49.

Scholte voorbereid tot het predikambt en in november 1839 tot herder en leraar te Middelharnis bevestigd ¹⁾. De godsdienstoefeningen werden gehouden in een gebouw staande aan de Nieuwstraat, eigendom van de broodbakker Johannes van der Slik, Pieterzoon. Deze kerkgroep heeft echter niet lang bestaan; bij schrijven van 30 april 1847 verzocht de kerkeraad aan Zijne Majesteit den Koning de gemeente op te heffen, omdat „onderscheidene leden wegens bijzonder drukkende omstandigheden naar Noord-Amerika vertrokken” ²⁾. Ook ds. Van der Meulen, intussen predikant te Goes, vertrok naar Amerika.

Er werden daarna wel gezelschappen gehouden maar kerkelijk was er toch een vacuum gekomen. Dat duurde tot 1863. In het begin van 1863 werd nl. door ds. Mattheüs Keulemans te Middelburg (predikant bij de groep gemeenten rond ds. Van den Oever) te Middelharnis een Gereformeerde Gemeente onder het kruis gesticht. Voorganger werd Willem Cornelis Huizer, later de eerste predikant van de gemeente te Dirksland. Hij werd te Middelharnis door ds. Keulemans tot lerend ouderling bevestigd ³⁾.

Tot uitoefening van de godsdienstoefeningen werd een kerkgebouw gesticht in de boomgaard van Jeroen van de Roovaart Peeman, waartoe men door een gang van een huis moest in de Nieuwstraat, eigendom van C. Dubbeld. Vervolgens moest men via een houten leuningbrug de scheisloot over, om deze kerk te bereiken ⁴⁾.

De lerend ouderling Huizer heeft te Middelharnis van 1863 tot 1867 gearbeid. Ook uit Dirksland had hij regelmatig mensen onder zijn gehoor, die wegens de verre afstand ook wel in eigen plaats bijeenkwamen. In 1867 verzochten zij oefenaar Huizer tot hen over te komen. Hij gaf daaraan gehoor, in september 1867 werd hij ingeleid en op 5 november 1867 verhuisde hij met zijn gezin naar Dirksland. Hiermee zijn we aan het begin van het ontstaan van de Gereformeerde Gemeente te Dirksland gekomen.

¹⁾ A. M. Wessels: God Ons Een Schild, blz. 50. ²⁾ Algemeen Rijksarchief, portef. 746 — Min. v. d. Zaken v. d. Hervormde Eredienst. ³⁾ Dr. F. L. Bos: Kruisdominees, blz. 188. ⁴⁾ Uit de Gereformeerde Gemeente onder het kruis is later de Gereformeerde Kerk te Middelharnis ontstaan. Het huidige kerkgebouw, hoewel groter en gemoderniseerd, staat nog op dezelfde plaats. Een bord met de datum 1863 geeft er getuigenis van. De scheisloot, waarover met een brug de kerk moest worden bereikt, is nu het Kerkepad. De opvolger van Huizer werd ds. J. W. A. Notten.

De eerste predikant :

Ds. W. C. Huizer

(1867–1882)

Ds. W. C. Huizer

WILLEM CORNELIS HUIZER werd geboren te Barendrecht op 8 juli 1817, als zoon van Cornelis Huizer, vlasboer aldaar en Heiltje Visser. Op 18-jarige leeftijd (5 aug. 1835) trad hij in het huwelijk met Pieterella van der Waal, geboren 10 nov. 1814. Hij was van beroep landarbeider en tot zijn 19e jaar leefde hij zonder God in de wereld en naar zijn eigen woorden brak hij in alle zonden door en was een overgegeven booswicht om alle goddeloosheid goddelooslijk te bedrijven. Door de almachtige kracht Gods werd hij in 1837 op een zondagavond neergeveld; hij kreeg zijn schuld te zien die van de aarde tot de hemel reikte en het werd hem een wonder, dat hij nog leefde en de Heere hem door de adem Zijnsmonds niet had verteerd. Krachtdadig werkte de Heere met hem door; onder een predikatie uit Hebr. 12 : 14 werd hem Christus geopenbaard. Dat was hem zo groot, dat hij in de hebbelijkheid God zijn Vader noemde, al moest hij later leren, dat hij nog onder het recht Gods door moest.

Vanaf het ogenblik dat de Heere zijn ogen opende, kreeg hij een sterke begeerte om zijn medezondaren op het gevaarvolle van hun toestand te wijzen, al kende hij geen inwendige roeping tot dat werk. In zijn geboorteplaats kerkte hij in de Christelijke Afscheiden gemeente¹⁾ en werd daar op 25-jarige leeftijd tot ouderling

¹⁾ Dr. F. L. Bos: Kruisdominees, blz. 188.

gekozen, in welk ambt hij op 21 maart 1843 werd bevestigd. Bezig zijnde in het kerkelijke werk kwam bij hem meer en meer de drang des harten naar voren om in het openbaar een stichtelijk woord te spreken. Hij wilde echter geen indringer zijn en geduldig wachten tot de weg daartoe werd gebaad. Hij genoot grote achting, niet alleen in Barendrecht maar in heel de omgeving. In 1850 — dus zeven jaar later — werd hij op meerdere plaatsen verzocht om voor te gaan, waaraan hij voldeed. Wij moeten dat in het licht van die tijd zien, er was behoefte naar de zuivere prediking van het Woord Gods en er werd, zoals tevoren gezegd, niet naar de regels van de D.K.O. geleefd. Ook op Goeree-Overflakkee werd hij uitgenodigd, in 1859 betrad hij voor het eerst de Flakkeese bodem. Met Pasen van dat jaar preekte hij te Middelharnis voor een groep mensen, die toen nog niet in een kerkelijk verband waren opgenomen. In het vorige hoofdstuk valt te zien, dat eerst in 1863, onder invloed van ds. C. van den Oever, met wie de heer Huizer zeer bevriend was, door ds. Keulemans een kruisgemeente werd gesticht. Hij preekte daar nadien meerdere malen en werd er als voorganger begeerd, ofschoon hij daartoe niet direct kon besluiten. Na een tussenruimte van twee jaar werd hem duidelijk, dat de Heere hem naar Flakkee had geroepen, wat hem bevestigd werd uit Ezechiël 12 : 3a. Hij nam het beroep aan en verhuisde op 7 mei 1861 met zijn gezin naar Middelharnis¹⁾.

Na er drie jaar werkzaam te zijn geweest, werd hij 22 juni 1864 geëxamineerd om te proponeren en door ds. M. Keulemans tot lerend ouderling bevestigd. Zes jaar verbleef hij te Middelharnis en mocht er met veel zegen arbeiden. Hij preekte in de kerk wat thans nog de Gereformeerde kerk aan het Kerkepad is.

Toch werd zijn dienstwerk te Middelharnis onverwacht afgebroken. In een met de pen geschreven levensbeschrijving, ons van bevriende zijde ter hand gesteld, lezen wij dat zich onaangenaamheden voordeden en van zijn zijde moest hij ook onvoorzichtigheid belijden, al liet hij deze ontbinding voor rekening van hen, die het bewerk hadden. Hij kreeg vier beroepen, nl. naar Haamstede, Hoedekenskerke, Leiden en Dirksland; het laatste werd door hem aangenomen. Te

¹⁾ Uit de nagelaten intropredikatie van W. C. Huizer, sept. 1867. Jaarboekje Geref. Gemeenten 1953, blz. 113.

Dirksland kwam nl. sedert enige tijd een groepje mensen bijeen in een schuur van A. Kattestaart, halverwege de weg op Kralingen, gemeente Melissant. Dit is de schuur die later eigendom werd van Hendrik Hoogmoed. Thans is deze schuur en het bijbehorende huis eigendom van de familie Jac. Troost. Genoemde A. Kattestaart was er ouderling en er was ook een diaken.

Oefenaar Huizer werd in september 1867 ingeleid door zijn boezemvriend ds. C. van den Oever. Zijn naam wordt in het nagelaten geschrift niet genoemd, maar het valt eruit op te maken, omdat hij hem toesprak als zijn oude broeder, die grijs geworden was in de dienst des kruises, die zo velen de handen opgelegd had. Ds. C. van den Oever heeft nl. velen in de bediening van het Woord bevestigd.

De intrepredikatie was uit 1 Cor. 2 : 2: „Want ik heb niet voorgenomen iets te weten onder u, dan Jezus Christus en Dien gekruisigd.” Op 5 november 1867 verhuisde hij met zijn gezin naar Dirksland ¹⁾.

De met de pen geschreven intrepredikatie van voorganger Huizer is bewaard gebleven. Het is ons nl. niet bekend dat deze in druk is uitgegeven. In de toepassing op deze preek zet hij zijn bekering en roeping tot het ambt uiteen en ook, hoe hij naar Dirksland gekomen was. Toen de Heere hem in 1837 geroepen had uit de duisternis tot Zijn wonderbaar licht, kreeg hij grote lust in het onderzoeken van Gods Woord en de geschriften der Vaderen. Te Rotterdam kocht hij op de boekenmarkt voor f 1,50 de Catechismus van ds. Johannes van der Kemp, die te Dirksland predikant is geweest en er ook begraven ligt. Bij het lezen achtte hij de mensen gelukkig die in die tijd geleefd en zulk een predikant in hun midden hadden. „Ik rede-needde als een kind” — zo schrijft hij — „en verzuchtte, och Heere, zouden die mensen daar nog zulk een leraar hebben? Als het te Dirksland is, zoals op zovele plaatsen in ons land, dat het licht der waarheid van de kansel is weggenomen, mocht Gij mij dan willen gebruiken om uw Woord er naar de mening des Geestes te prediken.” Toen hij voor het eerst op Flakkee kwam was dit altijd nog levendig bij hem, waarom zijn eerste vraag was, of Dirksland ver van Middelharnis lag. In 1860 had hij met enige vrienden die plaats bezocht en

¹⁾ Gegevens uit de Burgerlijke stand te Dirksland.

toen de kerk en de torenspits in het gezicht kwam, werd hij er opnieuw bij bepaald dat er voor de Heere niets te wonderlijk is en hij eenmaal te Dirksland zou komen om er het Evangelie van Jezus Christus en Dien gekruisigd te prediken als het enige en vaste fundament. Hij werd er af en toe verzocht om voor te gaan en in september 1867 vervulde de Heere, wat zo vele jaren tevoren in zijn hart was geweest.

Toch had het beroep naar Dirksland hem veel strijd gekost; de andere plaatsen waar hij werd begeerd lagen hem meer naar het vlees. Naar het uitwendige zag het er te Dirksland niet zo mooi uit; er was geen huis, geen kerk en geen geld om te bouwen! Maar de Heere gaf ruimte met de woorden: „Ik zal werken en wie zal het keren?” Daarop mocht hij het wagen. Het was maar een klein en veracht hoopje volk; tegen de mensen van het „schuurkerkje” was in het dorp veel vijandschap. Maar de Heere wrocht mede.

Huizer was, toen hij naar Dirksland kwam, altijd nog oefenaar; de sacramenten werden er bediend door ds. C. van den Oever, die er ook nieuwe lidmaten bevestigde. (Zie bijlage V). Op 10 februari 1869 stelde de Heere de weg voor hem open tot het leraarsambt. Op die datum had te Rotterdam een onderzoek plaats door ds. C. van den Oever, diens zoon ds. A. van den Oever uit Amsterdam en de ouderlingen A. Kattestaart uit Dirksland en C. Noorland uit Rotterdam. Na gehouden examen werd hij toegelaten om te staan naar de bediening des Woords. Voor die vergadering hield hij een proefpreek over Efeze 5 : 8 en werd daarna tot de volle bediening van Woord en Sacramenten toegelaten.

Op 23 februari 1869 werd hij te Dirksland door ds. Cornelis van den Oever tot predikant bevestigd ¹⁾, met de woorden uit Openbaring 3 : 8.

De eerste dopelingen bij ds. Huizer waren drie kinderen van A. Bakker (later ouderling) en Johanna de Bonte, nl. Servaas, Hendrik en Catharijntje Bakker.

Ds. Huizer heeft daar op Kralingen te Dirksland veel tegenstand meegemaakt en ook veel armoede doorleefd. Het groepje was maar

¹⁾ H. M. Stoppelenburg: De Geref. Gemeenten in Groot-Rotterdam, blz. 11. Eenboekje Geref. Gemeenten, 1953, blz. 129. In het laatste wordt de datum van 25 februari 1869 genoemd.

zeer klein; eens waren er slechts 7 hoorders. Hij zei echter: Zeven is een vol getal, wij zullen toch maar preken. Op een andere keer, toen hij voor slechts 11 mensen moest voorgaan, preekte hij uit de woorden Joh. 6 : 67b: „Wilt gijlieden ook niet weggaan?”

Een boerenknecht, die in deze godsdienst oefening tegenwoordig was, werd de volgende dag door zijn baas ontslagen, omdat hij de samenkomst had bijgewoond. De vijandschap was dus wel groot. Toch kwam er groei; een schuur op de uiterste hoek te Kralingen, die groter was, moest als kerk worden ingericht. Een huis daarnaast werd de pastorie. Omdat Kralingen wat hoger ligt dan de omgeving, werd hij bepaald bij Ps. 68: „God zelf heeft deze berg begeerd!”

Ds. Huizer had een talrijk gezin. Volgens de burgerlijke stand vijf kinderen: Hillegonda, geb. 1843; Alida Wilhelmina, geb. 21 mei 1844; Bastiaan Petronella, geb. 28 febr. 1852; Hendrika, geb. 21 aug. 1854; Willem Krijn, geb. 20 dec. 1859.

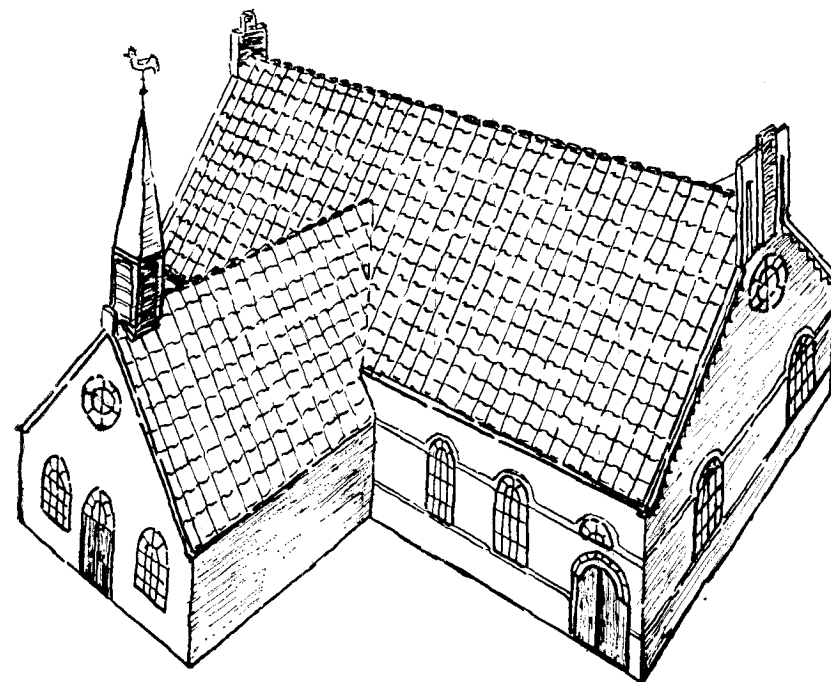
Het leed is hem niet bespaard gebleven; zijn oudste dochter overleed 14 nov. 1867, dus kort, nadat hij te Dirksland gevestigd was. Op 20 mei 1882 ontviel hem zijn echtgenote.

Ds. Huizer is slechts 65 jaar oud geworden; hij leed veel aan benauwdheid op de borst. Op 14 aug. 1882 kwam een einde aan zijn werkzaam leven en ging hij de eeuwige rust in die er overblijft voor het volk van God en voor de getrouwe knechten des Heeren. Hij ligt te Dirksland begraven.

Van de hand van ds. Huizer zijn enige geschriften bewaard gebleven, o.m. „Een klaaglied op Neerlands toestand in kerk en burgerstaat”, met als opschrift: „In stille uren”. Hiervan is indertijd zelfs een tweede druk verschenen bij Gebrs. den Hertog te Nieuwer Ter Aa. Ook heeft hij een overdenking geschreven, waarin hij de volgende vragen beantwoordt. 1. Zullen alle mensen zalig worden? 2. Kunnen alle mensen zalig worden? 3. Wie zullen zalig worden? en 4. Waarin bestaat het zalig worden?

Er is veel zegen op zijn werk geweest.

DE EERSTE KERK DER Geref. GEMEENTE TE DIRKSLAND

Dit is de eerste kerk der Geref. Gemeente te Dirksland op Kralingen, gemeente Melissant. Honderd jaar geleden werd in deze kerk, toen veel kleiner en meer in de vorm van een schuur, door ds. W. C. Huizer voor het eerst gepredikt. In de loop van de tijd werd er veel aan verbouwd; in 1912 had zelfs een heel grote verbouwing plaats en werd de kerk zoals de tekening te zien geeft.

Door een geweldige brand, op zondagavond 4 december 1927, werd het gebouw geheel in de as gelegd. Alleen het kostershuis (in het rechtse open vak, dat er nu nog staat) en de belendende gebouwen bleven voor het vuur gespaard.

Een foto van deze oude kerk was er niet; br. G. C. Vreugdenhil wist aan de hand van oude tekeningen uit het gemeentearchief, deze fraaie tekening te maken.

De oudere leden der gemeente zullen zich deze kerk nog heel goed herinneren.

Ds. D. Versteeg

(1882–1885)

Ds. D. Versteeg

De opvolger van ds. Huizer die te Dirksland bij de kruisgemeente kwam, was ds. D. Versteeg. Van hem is ons weinig bekend, mede ook daardoor, dat de notulen uit die tijd zijn vernietigd.

DIRK VERSTEEG werd op 22 mei 1846 te Spijkenisse geboren. Van zijn levensloop weten wij niets. Op 16 oktober 1882 kwam hij van Oostvoorne naar Dirksland, dus drie maanden nadat ds. Huizer was overleden. Hij was gehuwd met Hanna Olman, geb. 22 juni 1854 te Herwijnen en had toen één kind: Dirk Arinus, geb. 30 mei 1879 te Oostvoorne. Bij zijn komst te Melissant (Kralingen te Dirksland ressorteerde onder Melissant) werd hij in de Burgerlijke stand ingeschreven als N.H. (Nederl. Hervormd), met als beroep: Evangelist. Later is dit doorgehaald en verbeterd in: „predikant b/d Gereformeerde Gemeente onder het kruis.” Hoe de bevestiging tot predikant tot stand is gekomen weten wij niet te vermelden, ook weten wij geen bijzonderheden over zijn 3-jarige arbeid te Dirksland. De Burgerlijke stand geeft verder aan dat er in die periode twee kinderen werden geboren, nl. Marinus Johannis op 15 november 1882 (overleden 25 maart 1884) en Johanna Maria, op 1 oktober 1884. Het predikantsgezin is op 21 oktober 1885 vertrokken naar Den Helder; ds. Versteeg verbond zich daar aan de Oud Gereformeerde Gemeente. Onder hem vroeg de gemeente rechtspersoonlijkheid aan (als vereniging), hetwelk bij Koninklijk Besluit d.d. 4 november 1884 werd goedgekeurd.

Van hem is een predikatie verschenen naar aanleiding van Ps. 63 : 4a: „Want Uwe goedertierenheid is beter dan het leven”. Deze preek, die 14 juni 1885 te Dirksland is uitgesproken, had tot thema: Gods goedertierenheid, waarin de volgende drie punten worden ontvouwd: 1. Davids grootste rijkdom; 2. Davids dierbaarste troost en 3. verkieslijk voor elk onzer. Verder een predikatie over Matth. 11 : 28: „Een liefdevolle lokstem tot zaligheid”, uitgesproken op 3 september 1882 en in 1886 uitgegeven, alsmede een predikatie over Ps. 84 : 8: „Het gaan naar Zion in 's Heeren kracht”. (1887).

In 1900 vertrok ds. D. Versteeg uit Den Helder naar de Gereformeerde Gemeente People's Park, Paterson, New Jersey. Hij had toen een gezin met 8 kinderen. In 1905 verkreeg hij ontslag als leraar der gemeente, omdat hem op medisch advies het prediken, wegens hartzwakte, was verboden. Uit Paterson werd ons bericht, dat ds. Versteeg „bij het volk des Heeren hoog stond aangeschreven en dat hij in de ruimte is gestorven”.

Ds. M. van der Spek (1886–1892)

De gemeente te Dirksland bleef niet lang vacant; binnen het jaar had men weer een predikant. Op 13 augustus 1886 vestigde zich vanuit Sliedrecht ds. M. van der Spek met zijn gezin, om zich aan de kruisgemeente te Dirksland te verbinden.

MAARTEN VAN DER SPEK werd op 10 oktober 1822 te Ruijven (nu gemeente Pijnacker) geboren; hij was dus al ruim 63 jaar oud toen hij te Dirksland kwam.

Uit de Burgerlijke stand weten wij, dat hij gehuwd was met Jaapje van Berkel, geb. 28 okt. 1824 te Maassluis. Hoeveel kinderen hij had is ons niet bekend; drie dochters kwamen mee naar Dirksland, t.w. Jannetje, geb. 30 juni 1854; Jacoba, geb. 5 dec. 1859 en Sientje, geb. 5 mei 1870, allen te Delfshaven.

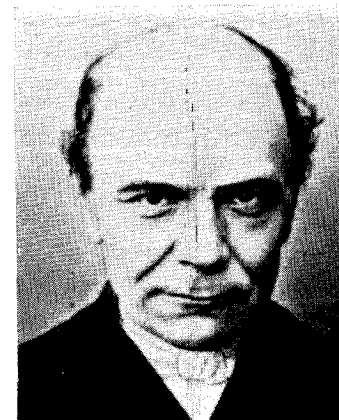
Van de levensloop van ds. Van der Spek beschikken wij over weinig gegevens; vanuit Sliedrecht kwam hij als „Gereformeerd Leraar” naar Dirksland. Van oudere mensen, die nog bij hem gekerkt hebben, weten wij, dat hij een predikant was, die met veel stichting kon preken. Bij de behandeling van de catechismus was het zijn gewoonte dat de vragen van de betreffende zondag door een van de catechisanten werden beantwoord. Cornelia Polder — later gehuwd met Leendert Bakker en daarna met Corn. Jongejan, beantwoordde als meisje deze vragen. Ds. Van der Spek heeft te Dirksland gearbeid tot 1892 en nam toen op de leeftijd van bijna 70 jaar nog een beroep aan naar Grand Rapids (Noord Amerika) waar hij slechts zeer kort werkzaam is geweest. Hij overleed er op 7 sept. 1893, in de ouderdom van bijna 71 jaar¹⁾.

Van hem is een predikatie in druk verschenen, op 25 okt. 1885 uitgesproken te Sliedrecht, getiteld: „Een bazuinklank des hemels voor onze tijd”, over Openbaring 3 : 20–22. Hij behandelt er 5 punten in: 1. Ik sta aan de deur en Ik klop; 2. Het gevolg daarvan; 3. De belofte wat Hij doen zal aan Zijn hoorders; 4. Wat nuttigheid het brengt voor de hoorder en 5. Het zegelwoord.

¹⁾ In de necrologie van predikanten der Geref. Gemeenten, voorkomende in de kerkelijke jaarboekjes, worden de predikanten ds. D. Versteeg en ds. M. v. d. Spek niet vernoemd.

Ds. A. Makkenze

(1893–1909)

Ds. A. Makkenze

Op een manslidmatenvergadering gehouden 29 november 1892 bracht de kerkeraad drie kandidaten naar voren tot het beroepen van een predikant. Dit waren ds. A. Janse uit Sloten (N.H.); de heer Uittenbroek te Scheveningen en ds. A. Makkenze te Enkhuizen. Laatstgenoemde werd met algemene stemmen gekozen; op 24 december 1892 kwam het verblijdende bericht, dat hij het beroep had aangenomen.

Ds. ANDRIES MAKKENZE werd op 22 juli 1845 geboren te Dirksland. Hij werd landarbeider; toen hij 20 jaar oud was verhuisde hij naar de Haarlemmermeer. Krachtdadig tot God bekeerd, kreeg hij op jeugdige leeftijd roeping tot het leraarsambt; hij was 29 jaar oud toen de Heere voor hem de weg baande tot de bediening van het heilig Evangelie. Hij werd oefenaar te IJsselstein; in 1885 verwisselde hij deze plaats met Alkmaar. Op 9 januari 1889 werd hij te Enkhuizen als leraar bevestigd door ds. A. Verheij te Delft. Vier jaar later, in het begin van 1893 nam hij de herdersstaf op te Dirksland, om er zestien jaar te arbeiden.

De kerkeraad bestond toen uit de broeders W. Kardux en A. Bakker ouderlingen; P. van der Vliet en S. Menheer diakenen. De kerk droeg toen de naam „Gereformeerde Gemeente onder 't kruis.”

Onder de ambtelijke bediening van ds. Makkenze nam het ledental sterk toe; er kwam een grote toeloop van hoorders, ook uit de om-

liggende plaatsen. Het werd nodig de kerk te vergroten. Een naaststaand wagenhuis werd hiervoor aangekocht. Op 24 april 1893 werd besloten een som gelds te verkrijgen door uitgifte van renteloze aandelen groot f 100,—; door meerdere leden werd hierop ingetekend. Jaarlijks werd er een gedeelte van uitgeloot. Om iets over de toenmalige collecten te zeggen: de dankstond in 1893 bracht f 116,83 op.

In december 1893 stelde de aftredende diaken S. Menheer zich niet meer herkiesbaar. In zijn plaats werd gekozen br. M. van der Ham. Men had in die tijd ook „kerkmeesters”, zij werden aangesteld om uitsluitend de financiën van de kerk te beheren. Hiertoe werd op een lidmatenvergadering br. T. Struyk aangewezen.

Er was in die jaren veel onordelijks in het kerkelijk leven; toch probeerde ds. Makkenze het daarheen te sturen, dat zoveel mogelijk naar de D.K.O. werd geleefd. Classicaal was men echter nergens aangesloten, de gemeente van Dirksland was, hoewel als zoveel anderen de naam dragend van „Gereformeerde Gemeente onder 't kruis”, toch een z.g. „vrije gemeente”.

In de verenigde Christelijke Gereformeerde Kerk waren in 1869 vele kruisgemeenten opgenomen, behalve Enkhuizen, Lisse en Tricht. Van lieverlede voegden zich bij deze nog andere gemeenten, zoals Westzaan, Beekbergen, Rijssen-Es, Kampen, Twello, Barneveld, Opheusden, Meliskerke, Charlois enz. Deze gemeenten hielden jaarlijks een classisvergadering, wat ook op 25 april 1894 het geval was. Dirksland werd ook uitgenodigd afgevaardigden te zenden; besloten werd dat deze classis zou worden bezocht door ds. A. Makkenze en ouderling W. Kardux, omdat men aansluiting bij deze gemeenten wel gewenst vond. Het bleef echter bij „wensen”, in de notulen vinden wij althans van een aansluiting niets.

M. van der Ham
Diaken van 1893—1897
en ouderling van 1901—1906

Schulden.

1894. In de notulen van 1 okt. 1894 valt te lezen, dat er nog een hypotheek stond op de „ten tijde van ds. Versteeg ingerichte schuur tot kerk”. Deze schuur was eigendom van A. Kattestaart. De hypotheek groot duizend gulden, verstrekt door de erfgenamen Wed. Roodzand werd afgelost, door notaris Kuypers werd een nieuwe hypotheekacte opgemaakt voor kerk en pastorie samen. Hypotheekgever werd de heer J. Overweel tot een bedrag van f 1000,— tegen een rente van 5 %. De totale schulden van de kerk waren toen:

Hypotheek	f 1.000,—
renteloze aandelen	f 900,—
te betalen rekeningen	f 722,04

Totaal	f 2.622,04

De collecte van de oogstpredikatie okt. 1894 bedroeg f 80,21.

Eerste kerkeraadsliden uit Middelharnis.

1895. In de vergadering van 10 dec. 1894 werd besloten om de kerkeraad uit te breiden met leden uit Middelharnis, omdat zich uit de gemeenten Middelharnis en Sommelsdijk steeds meer leden aansloten. Er werden 4 kandidaten gesteld t.w. A. Krijgsman, C. van Wezel, E. Beket en P. van den Nieuwendijk (voor diaken). Op Tweede Kerstdag werden door 29 stemgerechtigde manslidmaten voor diaken gekozen de broeders C. van Wezel en P. van den Nieuwendijk, die zich dit lieten welgevallen en op Nieuwjaarsdag 1895 in het ambt werden bevestigd.

Ds. Makkenze preekte in die tijd ook op andere plaatsen op het eiland; hij vervulde avondbeurten te Middelharnis in de zondagschool (waar nu het Sporthuis Centrum gevestigd is).

Voorstellen om te Middelharnis een gemeente te vestigen moesten worden afgewezen. Ook preekte ds. Makkenze af en toe te Ooltgensplaat en bediende er de Sacramenten in een vrije gemeente aldaar, waar ds. G. J. Wolbers (later predikant te Enkhuizen) toen voorganger was.

*D. van der Wekke
Diaken van 1895—1911 en
ouderling van 1911 tot zijn
overlijden in 1940*

Op 26 dec. 1895 werd br. D. van der Wekke gekozen tot diaken in de plaats van T. Struyk (kerkmeester). Br. Van der Wekke werd tevens benoemd tot „assistent-ouderling”, om ouderling A. Bakker in zijn zwakke gezondheid bij te staan. In genoemd jaar was H. Kleinod voorlezer en koster G. Boks. De laatste voorzag de kerk-gangers die van elders kwamen en van de middag- op de avond-dienst overbleven, van koffie.

1896. Al weten we niet precies het aantal leden uit deze jaren — het lidmatenboek werd niet al te best bijgehouden, zoals uit aanmaningen van ds. Makkenze blijkt — toch zat er groei in de gemeente. In de vorige jaren staan voor lidmatenvergaderingen slechts 20 personen genoteerd; in 1896 was dit tussen de dertig en veertig. De oogstcollecte bracht ook een groter bedrag op; in oktober bedroeg dit f 105,52. In de plaats van br. P. van der Vliet werd br. D. de Roon tot „kerkmeester” gekozen.

Onderzoek ds. J. R. van Oordt.

1897. Een opmerkelijke gebeurtenis had op 8 augustus 1897 plaats, n.l. het onderzoek van oefenaar Jan Rokus van Oordt uit Charlois voor toelating tot het leraarsambt. Als praeses van de kerkeraad werd dit onderzoek geleid door ds. Makkenze, in bijzijn van kerkeraad-leden uit Charlois. Ds. A. Verheij uit Vlaardingen was verhinderd. Na het afleggen van getuigenis van bekering en roeping werd hij met algemene stemmen toegelaten tot de volle bediening van Woord en Sacramenten. Op 22 sept. werd ds. J. R. van Oordt te Charlois door ds. A. Makkenze bevestigd uit 1 Thess. 5 : 24. Meerdere kerkeraad-leden uit Dirksland waren hierbij tegenwoordig.

Catechisaties te Middelharnis.

In oktober 1897 had ten huize van diaken P. van den Nieuwendijk te Middelharnis (na afloop van een godsdienstoefening in de zondagsschool) een bespreking plaats met lidmaten uit Middelharnis—Sommelsdijk, om te komen tot wekelijkse catechisaties. Ds. Makkenze stemde hierin toe; er bleek veel ambitie voor te bestaan, de eerste keren waren er 80 catechisanten. Helaas was het niet van lange duur; in 1899 moest ds. Makkenze er om gezondheidsredenen mee ophouden.

In de plaats van br. M. van der Ham die bedankte werd br. L. Bakker tot diaken gekozen.

1898. Op de gaanderij van de kerk bleek „wegens wanordelikheden van de jongelui” toezicht nodig. Hiertoe werd aangewezen dhr. P. Slotemaker, tegen een vergoeding van tien gulden per jaar. Ouderling A. Bakker moest wegens lichaamszwakte zijn ambt neerleggen. In zijn plaats werd tot ouderling gekozen br. S. Menheer.

*F. Vijfhuizen, Sommelsdijk
Ouderling van 1900—1928*

1899. De heer Joh. Schaaf bedankte als voorlezer om gezondheidsredenen. Ouderling W. Kardux, die de gemeente met zoveel toewijding had gediend, stelde zich niet meer herkiesbaar. Hij was weduwnaar geworden en bedankte wegens een verkeerd begrepen Schriftuurplaats, n.l. 1 Tim. 3 : 2. Al verklaarde ds. Makkenze dit onwettig, hij bleef bij zijn besluit. In zijn plaats werd gekozen J. van Oostende. Als derde ouderling werd Filippus Vijfhuizen uit Sommelsdijk gekozen. Beiden werden in februari 1900 bevestigd.

Eerste orgel.

1900. Tot 1900 was de gemeentezang zonder orgel; op 17 april